WIKIPEDIA

Idioma pali

Esti artículu o seición necesita **referencies** qu'apaezan nuna **publicación acreditada**, como revistes especializaes, monografíes, prensa diaria o páxines d'Internet fiables.
Pues añadiles tu mesmu o avisar al autor principal del artículu (https://ast.wikipedia.org/w/index.php?title=Idioma_pali&action=history) na so páxina d'alderique pegando: `{{subst:Avisu referencies|Idioma pali}} ~~~~`

El **pali** (***pāḷi***, पाळि) ye un idioma índicu o prácrito. El términu pāḷi significa 'el testu' o 'la llinia' por referise a la llinia nes fueyes de palma onde s'escribía. Mientres la metá del sieglu XIX, cuando los europeos empezaron a estudiar los testos budistes, empezar a denominar 'pali' al llinguaxe d'estos testos. El pali ye un idioma que provien de la llingua de los Vedes y tien una estrecha rellación col sánscritu clásicu.

Pali
पाळि/ Pāḷi'

Faláu en	Sri Lanka Birmania Tailandia Camboya Laos Vietnam India Nepal.
Falantes	Llingua llitúrxica
Familia	Indo-européu Indo-iraniu Indo-ariu **Pali**
Estatus oficial	
Oficial en	*Nengún país*
Reguláu por	*Nun ta reguláu*
Códigos	
ISO 639-1	`pi`
ISO 639-2	`pli`
ISO 639-3	`pli (http://www.sil.org/iso639-3/documentation.asp?id=pli)`

Conteníu

Oríxenes y desenvolvimientu

Como s'anotó más arriba la pallabra *pāḷi* significa "llinia (de testu)" o "testu (del canon)", y l'usu d'esti términu como nome pa esti idioma paez aniciase na tradición de los comentarios, onde'l "*pāḷi*" (nel sentíu de la llinia de testu orixinal citada) yera estremada del comentariu o lo vernáculo que lo siguía na páxina manuscrita. Como tal, la denominación del idioma causó bancia ente los académicos de tolos tiempos; la ortografía del nome tamién varia, atopándose tantu con "*ā*" (a llarga) [ɑː] y "*a*" (a curtia) [a], tamién cola consonante retrofleja [ɭ] o la non-retrofleja [l] "*l*". Entá nun s'atopa una única ortografía normalizada pa esti términu, los cuatro formes atopar nos testos.

El pali ye una llingua lliteraria del grupu prácrito de llingües indoeuropees. Nunca foi una llingua falada informal, nel sentíu de llingua materna. A pesar de la escelente conocencia d'esti asuntu, persiste un tracamundiu tocantes a la interrellación del *pāḷi* cola llingua vernácula falada nel antiguu reinu de Magadha (allugada nel modernu estáu indiu de Bihār).

El pali foi consideráu polos primeres budistes que yera similar lingüísticamente al antiguu *magahi* (tamién llamáu *magadhi*) o inclusive que constituyía una continuación direuta d'esi idioma. Munches fontes del Theravāda referir al idioma pali como “*magadhan*” o la llingua de Magadha”. Sicasí, el *magadhi* de les inscripciones d'Asoka ye una llingua oriental de la India ente que'l pali avérase más a les inscripciones de la India occidental. Hai munches analoxíes notables ente'l pali y el *ardhamagadhi* (*magadhi* mediu), una antigua forma de *magahi* caltenida nos antiguos testos jainistas. El *ardhamagadhi* estremar del *magahi* puramente dichu n'aspeutos similares a los del pali. Por casu, el *ardhamagadhi* tampoco camuda la *r* por *l*, y na flexón nominal esibe la desinencia *-o* en llugar de la *-y* del *magahi* siquier en munchos apartes métricos. Esta semeyanza nun ye casualidá, cuidao que Majavirá (549 – 477 a. C.), el creador del yainismo, pedricó na mesma rexón (Magadha) que Buda Gotama.

T.W. Rhys Davids nel so llibru *(http://fsnow.com/text/buddhist-india/chapter9.htm)*Buddhist India *(La India budista)* (http://fsnow.com/text/buddhist-india/chapter9.htm), y Wilhelm Geiger nel so llibru *Pali Literature and Language* (Lliteratura y llingua pali) suxurieron qu'el pali podría habese aniciáu como una forma de llingua franca o llingua d'intercambiu del laicado cultu, utilizada na dómina de Buda. Sicasí, la mayoría d'académicos modernos consideren qu'el pali evolucionó mientres sieglos, volviéndose abondo fixu cuando se redactaba'l Canon Pali en Sri Lanka. Ésti siguió calteniéndose na so totalidá en pali, ente que la tradición de comentarios que lu acompañaben (acordies con la información proporcionada por Buddhaghosa) traducir al cingalés y caltúvose nes llingües locales mientres delles xeneraciones.

Sicasí foi finalmente reemplazáu na India pol sánscritu como llingua lliteraria y relixosa siguiendo la formulación del sánscritu clásicu pol gramáticu Pánini. El pali considerar en Sri Lanka qu'entrara a un periodu de cayente que remató escontra'l sieglu IV o V (al empar que'l sánscritu aumentó la so prominencia), pero finalmente sobrevivió. La obra de Buddhaghosa tuvo gran responsabilidá nel so resurdimientu como un idioma académicamente importante nel pensamientu budista. El Visuddhimagga y los demás comentarios que Buddhaghosa arrexuntó, codificaron y entestaron la tradición de comentarios cingalesa que fuera caltenida y espandida en Sri Lanka dende'l sieglu III adEC.

Anguaño estúdiase pali principalmente pa tener accesu más direutu al estudiu de les escritures budistes, y utilízase en cantaraes frecuentemente en contestu ritual. La lliteratura secular de cróniques históriques, testos médicos ya inscripciones en pali tamién ye de gran importancia histórica. Los grandes centros d'aprendizaxe de pali queden nes naciones del sudeste asiáticu que siguen la enseñanza Theravāda: Birmania, Sri Lanka, Tailandia, Laos, y Camboya. Dende'l sieglu XIX, diverses sociedaes pal reavivamiento de los estudios pali n'India han promovido información sobre la llingua y la so lliteratura, quiciabes con mayor notoriedá la Sociedá Maha Bodhi (*Maha Bodhi Society*) fundada por Anagarika Dhammapala.

N'Europa, la Sociedá de Testos Pali (*Pali Text Society*) foi una importante impulsora del estudiu de pali polos académicos occidentales a partir de la so fundación en 1881. Con sede nel Reinu Xuníu, esta sociedá publica ediciones en pali romanizado, xuntu con munches traducciones al inglés d'estes fontes. La *Pali Text Society* foi fundada en parte pa compensar el bajísimo nivel de los fondos asignaos pa la Indología a finales del sieglu XIX n'Inglaterra; contradictoriamente, los ingleses casi nun taben tan fortalecíos nos estudios sobre sánscritu y prácrito como Alemaña, Rusia y hasta Dinamarca, una situación que podría dicise que se caltién. Ensin la inspiración de la posesión de colonies como l'anterior ocupación británica de Sri Lanka y Birmania, instituciones tales como la Biblioteca Real (Dinamarca) formaron les principales colecciones de manuscritos pali, y les principales tradiciones d'estudios pali.

Rellación col Budismu

El pali tien una estrecha rellación col Budismu. Les escritures del budismu theravada, que con anterioridá se tresmitieron oralmente, fueron escrites per primer vegada mientres el Sieglu I adEC. Nel sureste asiáticu'l pali ye anguaño una llingua sacra nel mesmu sentíu que'l llatín eclesiásticu n'Europa occidental. Güei, inda los monxos budistes redacten testos nél, y usen l'idioma como *llingua franca* en Birmania, Sri Lanka, y Tailandia.

Rellación col sánscritu

El sánscritu y el pali paécense enforma nel vocabulariu. La estructura gramatical tamién ye bien asemeyada: el xéneru, la función del casu, tiempu, y manera.

En dambes llingües hai ocho casos gramaticales: nominativu, acusativu, presea, dativu, ablativu, xenitivu y llocativu. El vocativu, anque nun se considera un casu gramatical especial, tamién ta presente. El númberu dual del griegu y del sánscritu, sicasí, ta ausente.

Tamién dambos tienen una fonética similar, anque'l pali ye más senciellu, con menos consonantes múltiples. La *r* y la *l* vocalizadas nun se dan en pali. Los diptongos *ai* y *au* fueron reemplazaos poles vocales *y llarga* y *o* respeutivamente.

Referencies

Enllaces esternos

- Consulta la edición de Wikipedia **n'idioma pali**.
- Portal_de_la India Antigua/Pali.html El Portal de la India Antigua (http://www.elportaldelaindia.com/El) Páxina n'español conteniendo una descripción detallada del Pali y los Prácritos (clasificación, fonoloxía, morfoloxía, léxicu).
- información xeneral (http://www.proel.org/index.php?pagina=mundu/indoeuro/indoiran/indico/pali); n'español
- Diccionariu. (http://dsal.uchicago.edu/dictionaries/pali/) Sociedá de Testos Pali, n'inglés.
- Pali Primer (http://www.vri.dhamma.org/publications/pali/primer) (n'inglés)
- Detailed translation of the Dhammapada (http://dhamma.webnode.com) (n'inglés)

Control d'autoridaes	**Proyeutos Wikimedia** · Datos: Q36727 · **Identificadores** · GND: 4044406-5 (https://d-nb.info/gnd/4044406-5) · LCCN: sh85097195 (https://id.loc.gov/authorities/sh85097195) · NDL: 00569055 (https://id.ndl.go.jp/auth/ndlna/00569055)